

STORT INTRESSE FÖR FORTSATT FORSKNING

Vid årsskiftet 1995–1996 genomfördes en enkätundersökning riktad till de 242 personer som gått kurs i grundläggande forskningsmetodik inom södra sjukvårdsregionen. Avsikten var främst att inventera intresset för fortsatt vetenskaplig utbildning. En tredjedel av de 177 svarande läkarna ville gå vidare mot en doktorsexamen, och ytterligare en tredjedel var intresserade av en vetenskaplig examen på mellannivå. Tio procent hade registrerat sig som doktorander. Även om tidsbrist angavs som ett stort problem kunde många tänka sig att lägga en betydande del av sin fritid på forskning.

I en tidigare artikel i Läkartidningen [1] har vi presenterat de kurser i grundläggande forskningsmetodik som sedan 1989 hållits i den södra sjukvårdsregionen (Tabell I). Verksamheten startade som ett samarbetsprojekt mellan Högskolan i Växjö och Institutionen för klinisk samhällsmedicin i Dalby–Lund, och de första kurserna vände sig enbart till distriktsläkare. Fram till i dag har fyra sådana kursomgångar avslutats, och en femte pågår.

År 1992 påbörjades lokala kurser i Halmstad, Karlskrona och Växjö med

läkare i såväl primärvård som länssjukvård som målgrupp, och i en andra kursomgång 1995 utvidgades samarbetet till att omfatta också Helsingborg och Kristianstad. Hittills har åtta sådana kurser avslutats, och nästa kursomgång är planerad till hösten 1997. Examinatorer har hämtats från de samhällsmedicinska institutionerna i Malmö och Lund.

Kurserna har enligt ovan i första hand vänt sig till läkare, men i framför allt Kristianstad har även andra personalkategorier varit representerade. Undervisningen har sträckt sig över tre terminer och innehållit föreläsningar, hemuppgifter och litteraturstudier motsvarande 10 universitetspoäng, samt ett tiopoängs eget projektarbete under handledning. Kursplanen har fastställts av medicinska fakulteten vid Lunds universitet.

I samverkan mellan medicinska fakulteten och regionens sjukvårdshuvudmän har planer på en fortsatt och fördjupad forskarutbildning efter hand vuxit fram. För den fortsatta planeringen ville man få en uppfattning om hur många deltagare i de grundläggande kurserna som hade funderingar på att gå vidare i sin vetenskapliga skolning, och hur långt deras ambitioner sträckte sig. Därför genomfördes denna enkätundersökning vid årsskiftet 1995–1996.

Metod

Samtliga 242 personer som deltagit i avslutad eller pågående kurs i grundläggande forskningsmetodik omfattades av enkätundersökningen (Tabell I). Efter ett första utskick och två påminnelsebrev hade 204 kursdeltagare svarat (84 procent). Nio ville vara anonyma, och därmed saknades uppgifter om kurstillhörighet, ålder och kön, varför de räknades in i bortfallet. Den slutgiltiga svarsfrekvensen blev således 81 procent; 74 kvinnor (38 procent) och 121 män. Beträffande enkätens fem olika frågor varierade det interna bortfallet mellan 0 och 14 procent.

Av 195 svarande var 177 läkare (91 procent), och endast dessa behandlades i den följande resultatredovisningen. Bland dem fanns 58 specialistkompetenta allmänläkare, 87 läkare med an-

nan specialitet och 32 läkare på ST- eller AT-nivå.

Resultat

Av de 101 läkarna som deltagit i avslutad kurs uppgav 73 att de fullföljt kursen inklusive det egna projektarbetet, sexton att de fullgjort allt utom det egna arbetet, och tolv att de avbrutit kursen. Bland skälen till att kurs eller arbete inte slutförts angavs tidsbrist, stor arbetsbörda, samt bristande stöd och uppbackning av antingen hemmakliniken eller handledaren. Några gjorde andra prioriteringar av privata skäl och någon avbröt på grund av sjukdom.

Av 99 svarande från avslutade kurser uppgav 25 att de gått vidare med något större eller mindre forskningsarbete, elva att de själva drivit någon form av forskningsarbete men ej varit doktorandregistrerade, tolv att de var doktorandregistrerade men ännu ej disputerade, och två att de avlagt doktorsexamen.

I de pågående kurserna fanns ytterligare tre doktorandanmälda läkare, varför totalt 17 kursdeltagare (10 procent) hade disputerat eller planerade att disputerat. Av dem som hade påbörjat doktorandarbete tillhörde nio någon av de samhällsmedicinska institutionerna i Lund eller Malmö, liksom de båda som disputerat. Av de övriga tillhörde fem andra institutioner inom medicinska fakulteten vid Lunds universitet, och en annan fakultet.

Utöver ovanstående 15 redan doktorandanmälda skulle ytterligare 39 läkare disputerat, det vill säga totalt 54 av 153 svarande. Vidare var 48 intresserade av en vetenskaplig examen på mellannivå, medan 51 föredrog icke organiserad form för sitt forskarintresse.

Av 161 svarande angav 52 att de kunde tänka sig att lägga betydande mängd fritid på forskarutbildning. Ytterligare 86 skulle gärna utbilda sig mer, men under förutsättning att de kunde göra det inom ramarna för normal arbetstid. De kvinnliga kursdeltagarna var något mera intresserade av forskarutbildning än de manliga. Bland kommentarerna noterades att tidsbrist åter angavs som främsta skäl till att man inte förmådde fullfölja sina önskemål.

Många kände behov av utökade och

Författare

KARIN HENRIKSSON
distriktsläkare, doktorand

ANDERS HÅKANSSON
docent

LENNART RÅSTAM
professor; samhällsmedicinska institutionen, Universitetssjukhuset MAS, Malmö

SOLVEIG EKSTRÖM-PERSSON
planeringssekreterare, Samverkansnämnden, Lund

KARL-ERIK ANDERSSON
prodekanus, Lunds universitet.

Tabell I. Totala antalet deltagare respektive antalet svarande läkare i avslutade respektive pågående kurser i grundläggande forskningsmetodik.

Starttid	Kursorter	Totalt antal deltagare	Antal läkare som svarade på enkäten
<i>Avslutade kurser</i>			
Hösten 1989	Lund/Växjö	19	17
Hösten 1990	Lund/Växjö	18	14
Våren 1992	Lund/Växjö	11	7
Våren 1994	Lund/Växjö	16	10
Hösten 1992	Halmstad	18	13
	Karlskrona	29	21
	Växjö	24	19
Totalt		135	101
<i>Pågående kurser</i>			
Hösten 1995	Halmstad	20	16
	Helsingborg	20	18
	Karlskrona	24	20
	Kristianstad	23	6
	Växjö	20	16
Totalt		107	76

fördjupade kunskaper inom framför allt statistik och epidemiologi, men även vad beträffar datafrågor. Likaså ville många kursdeltagare ha mer och bättre handledning, så att de lättare kunde planera och genomföra sina egna projektarbeten.

I de fria kommentarerna gavs uttryck för att kursen var väsentlig och inspirerande, även om den inte ledde fram till akademisk examen. Den kunde användas som redskap för att utvärdera och utveckla den kliniska verksamheten. Många uttryckte sin uppskattning över att även läkare långt från universitetsorterna bereddes möjlighet till forskarutbildning.

Diskussion

Vi har genom åren noterat att intresset för kursen i grundläggande forskningsmetodik varit mycket stort, bland såväl primärvårdens som länssjukvårdens läkare. Att tre fjärdedelar av kursdeltagarna fullgjort både teori och projektarbete är glädjande, särskilt som flertalet arbetat heltid som kliniker parallellt med studierna. Än mera glädjande, och kanske lite förvånande, är att en dryg tredjedel av kursdeltagarna vill gå vidare mot en doktorsexamen, och att ytterligare en tredjedel siktar mot en examen på mellannivå. Även om tidsbrist är ett stort problem kan många tänka sig att lägga en betydande del av sin fritid på forskning. Vi är övertygade om att också arbetsgivarna är villiga att offra såväl tid som pengar för att få sina läkare väl utbildade.

Tio procent av kursdeltagarna var då enkäten genomfördes redan doktorand-anmälda, och av dessa hade två distriktsläkare redan disputerat. Flertalet

hade för sin handledning vänt sig till någon av de samhällsmedicinska institutionerna vid Lunds universitet, något som är ganska naturligt eftersom de första kursomgångarna vände sig till enbart distriktsläkare.

I enkäten svarade 72 procent att de fullföljt hela den grundläggande kursen. Detta stämmer väl med att ungefär tre fjärdedelar av de olika kursernas deltagare kunnat examineras genom åren, något som talar för att bortfallet inte bör påverka enkätens huvudresultat i någon större omfattning.

Naturligtvis kan det i bortfallet ändå finnas en överrepresentation av läkare med klena forskningsambitioner. I så fall innebär våra siffror en överskattning av andelen intresserade av att gå vidare i forskarutbildningen. Men det absoluta antalet läkare som är intresserade av »hel eller halv» doktorandutbildning är fortfarande högst imponerande.

För att möta det växande intresset för vetenskaplig meritering i regionens periferi planeras nu, i samarbete mellan universitetets medicinska fakultet och regionens sjukvårdshuvudmän, för deltidsforskarutbildning på distans i tre etapper. Den nuvarande 20-poängskursen i grundläggande forskningsmetodik är då tänkt att vara den obligatoriska grunden.

I den följande etappen skall ingå dels valfria forskarutbildningskurser omfattande 20 poäng, dels eget vetenskapligt arbete omfattande 40 poäng. Då utses två disputerade handledare, en vid lokal klinik och en vid universitetsklinik, varav en med docentkompetens. Efter sammanlagt 80 poäng avläggs licentiatexamen i medicinsk vetenskap, som kanske

blir slutmålet för en del. Andra fortsätter till utbildningens avslutande etapp, där eget forskningsarbete omfattande ytterligare 80 poäng skall genomföras, varefter doktorsexamen i medicinsk vetenskap kan avläggas.

I första hand är denna etappindelade forskarutbildning avsedd för läkare utanför universitetsorterna, men framöver kan man mycket väl tänka sig att den blir ett attraktivt alternativ också för forskarstuderande i universitetets omedelbara närhet.

Referens

1. Håkansson A. Decentraliserad forskarutbildning. Lyckad kurs i Södra sjukvårdsregionen. Läkartidningen 1994; 91: 2864-5.